

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης

Η Σταχομαζώχτρα

Ἐκπληξιν μεγάλην ἐξέφρασεν ἡ γειτόνισσα, τὸ Ζερμπινιώ. ἰδοῦσα τὴν ἡμέρα τῶν Χριστουγέννων τοῦ 187... τὴν θειά-Ἀχτί τσα φοροῦσαν καινουργή μανδήλαν, καὶ τὸν Γέρο καὶ τὴν Πατρώνα μὲ καθαρά ὑποκαμισάκια καὶ μὲ νέα πέδιλα.

Τοῦτο δε διότι ἦτο γνωστότατον ὅτι ἡ θειά-Ἀχτίτσα εἶχε ἰδεῖ τὴν προίκα τῆς κόρης τῆς πωλουμένην ἐπὶ δημοπρασίας πρὸς πληρωμὴν τῶν χρεῶν ἀναξίου γαμβροῦ, διότι ἦτο ἔρημος καὶ χήρα, καὶ διότι ἀνέτρεφε τὰ δύο ὀρφανὰ ἔγγονά τῆς μετερ-χομένη ποικίλα ἐπαγγέλματα. Ἦτον (ας ἦτο μοναχὴ τῆς !) ἀπ' ἐκεῖνας που δὲν ἔχουν στὸν ἥλιο μοῖρα. Ἡ γειτόνισσα, τὸ Ζερμπινιώ. ὠκτεῖρε τὰς στερήσεις τῆς γραίας καὶ τῶν δυο ὀρφανῶν ἀλλὰ μὴπως ἦτο καὶ αὐτὴ πλούσια, δια νὰ ἐλθῇ αὐτοῖς ἀρωγὸς καὶ παρήγορος ;

Ευτυχὴς ὁ μακαρίτης, ὁ μπάρμπα-Μιχαλῖος, ὅστις προηγήθη εἰς τὸν τάφον τῆς συμβίας Ἀχτίτσας, χωρὶς νὰ ἴδῃ τὰ δεινὰ τὰ ἐπικείμενα αὐτῇ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ. Ἦτο καλῆς ψυχῆς, —ας εἶχε ζωὴ !— ὁ συχωρεμένος. Τὰ δύο παιδιὰ «τὰ ἀδιαφό-ρετα», ὁ Γεώργης καὶ ὁ Βασίλης, ἐπνίγησαν βυθισθείσης τῆς βρατσέρας τῶν τῶν χειμῶνα τοῦ ἔτους 186... Ἡ βρατσέρα ἐκεῖνη ἀπωλέσθη αὐτανδρῶς,—τί φρίκη ! τί καῦμός ! Τέτοια τρομάρα καμμιάς καλῆς χριστιανῆς νὰ μὴν τῆς μέλλῃ.

Ὁ τρίτος ὁ γιὸς τῆς, ὁ σουρτούκης, τὸ χαμένο κορμί, ἐξενητεύθη καὶ εὐρίσκετο, ἔλεγαν, εἰς τὴν Ἀμερικὴν. Πέτρα ἐρρι-ξε πίσω τοῦ. Μήπως τὸν εἶδε ; Μήπως τὸν ἤκουσεν ; Ἄλλοι πάλιν πατριώταις εἶπαν ὅτι ἐνυμφεύθη εἰς ἐκεῖνα τὰ χῶματα, κ' ἐπῆρε, λέει, μιὰ φράγκα, μιὰ ἴγγλεζοπούλα, ἓνα ξωθικό, ποῦ δὲν ἤξευρε νὰ μιλήσῃ ρωμέϊκα. Μὴ χειρότερα ! Τί νὰ πῆ κανεῖς ! Εἴμπορεῖ νὰ καταρασθῇ τὸ παιδί του, τὰ σωθικά του, τὰ σπλάγχνα του ;

Ἡ κόρη της ἀπέθανεν εἰς τον δεῦτερον τοκετόν, ἀφεῖσα αὐτῇ τὰ δύο ορφανά κληρονομίαν. Ὁ πατεριασμένος τους, ἐζοῦσε ἀκόμα (ποῦ νά φτάσουν τὰ μαντάτα του ὠρα-τὴν-ὠρα !), μὰ τί νοικοκύρης! Το πρόκοψε, ἀλήθεια! Χαρτοπαίκτης, μέθυσος καὶ μὲ ἄλλας ἀρετάς ἀκόμη. Εἶπαν πὼς ξαναπαντρεύτηκε ἀλλοῦ, διὰ νά πάρῃ καὶ ἄλλον κόσμον εἰς τον λαϊμόν του, ὁ ασυνείδητος ! Τέτοιοι ἀντρες ! "Ἐκαμε δά κι' αὐτὴ ἓνα γαμπρό, μὰ γαμπρό (το λαμπρό τ' νά βγῆ!)

Τί νά κάμῃ, ἔβαλε τὰ δυνατὰ της, κ' ἐπροσπαθοῦσε ὅπως - ὁ πὼς νά ζῆσῃ τὰ δύο ορφανά. Τί ἀξιολύπητα, τὰ καῦμένα! Κατὰ τὰς διαφόρους ὥρας τοῦ ἔτους ἐβοτανίζεν, ἀργολογοῦσε, ἐμάζωνε ἐλθαῖς, ἐξενοδοῦλευε. Ἐμάζωνε κούμαρα καὶ τὰ ἐβγαζε ρακί. Μερικὰ στέμφυλα ἀπ' ἐδῶ, κάμποσα βότσια ἀραβοσίτου ἀπ' ἐκεῖ, ὅλα τὰ ἐχρησιμοποῖει. Εἶτα, κατὰ Ὀκτωβρίον, ἅμα ἤνοιγαν τὰ ελαιοτριβεῖα, ἐπαιρνεν Ἰνα εἶδος πῆχυν, Ἐν πενηντάρι ἐκ λευκοσιδήρου, μίαν στάμναν μικράν, κ' ἐγύριζεν εἰς τὰ ποτόκια, ὅπου κατεστάλαζον αἱ ὑποστάθμια τοῦ ελαίου, κ' ἐμάζωνε τὴν μούργα. Διὰ τῆς μεθόδου ταύτης ὠκονόμει δλον το ἐνιαύσιον ἐλαῖον -τοῦ λυχναρίου της. Ἰλα το πρῶτιστον εἰσόδημα τῆς θεῖα-Ἀχτίτσας προήρχε-το ἐκ τοῦ σταχομαζώματος. Τον Ἰούνιον, κατ' ἔτος, ἐπεβιβάζε-το εἰς πλοῖον, ἐπλεεν ὑπερπόντιος καὶ διεπεραιοῦτο εἰς Εὐβοίαν. Περιεφρόνησε το ὄνειδιστικόν ἐπίθετον τῆς «καρᾶβωμένης», ὅπερ ἐσφενδόνιζον ἄλλα γύναια κατ' αὐτῆς, διότι ὄνειδος ἀκόμη εθεωρεῖτο το νά πλῆῃ γυνὴ εἰς τὰ πελάγη. Ἐκεῖ, μετ' ἄλλων πτωχῶν γυναικῶν, ἠσχολεῖτο συλλέγουσα τους ἀστάχεις, τους πίπτοντας ἀπὸ τῶν δραγματῶν τῶν θεριστῶν, ἀπὸ τῶν φορτωμάτων καὶ κάρρων. Κατ' ἔτος οἱ χωρικοὶ τῆς Εὐβοίας καὶ τὰ χωριατόπουλα, ἐρριπτον κατὰ πρόσωπον αὐτῶν το σκῶμμα : "Νά! ἢ φ'στάναις! μας ἦρθαν πάλι ἢ φ'στάναις!". Ἄλλ' αὕτη ἐκυπτεν ὑπομονητικῇ, σιωπηλῇ, συνέλεγε τὰ ψυχία ἐκεῖνα τῆς πλούσιας συγκομιδῆς τοῦ τόπου, ἀπῆρτιζε τρεῖς ἢ τεσσάρους σάκκους, ὀλόκληρον ἐνιαυσίαν ἐσοδεῖαν δι' ἑαυτὴν καὶ διὰ τὰ δύο ορφανά, τὰ ὅποια εἶχεν ἐμπιστευθῆ ἐν τῇ μεταξὺ εἰς τὰς -φροντίδας τῆς Ζερμπινίως, καὶ ἀποπλέουσα ἐπέστρεφεν εἰς το παραθαλάσσιον χωρίον τῆς.

Πλην ἐφέτος, δηλ. το ἔτος ἐκεῖνο, ἀφορία εἶχε μαστίσει τὴν Εὐβοίαν. Ἀφορία εἰς τον ελαιῶνα τῆς μικρᾶς νήσου, ὅπου κατῶ-κει ἡ θεῖα-Ἀχτίτσα. Ἀφορία εἰς τὰς ἀμπέλους καὶ εἰς τους ἀραβοσίτους, ἀφορία σχεδὸν καὶ εἰς αὐτὰ τὰ κούμαρα, ἀφορία πανταχοῦ.

Εἶτα, ἐπειδὴ οὐδὲν κακὸν ἐρχεται μόνον, βαρὺς χειμῶν ἐνέσκηψεν εἰς τὰ βορειότερα ἐκεῖνα μέρη. Ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου μηνός, χωρὶς σχεδὸν νά πνεύσῃ νότος καὶ νά πέσῃ βροχὴ, ἤρχιζε νά χιονίζῃ. Μόλις ἐπαυεν εἰς νιφετός καὶ ἤρχιζεν ἄλλος. Ἐνίστε ἐπνεε ξηρὸς βορρᾶς, σφιγγὼν ἐπὶ μάλλον τὰ χιόνια, τὰ. ὅποια δεν ἐλυωναν εἰς τὰ βουνά. «Ἐπερίμεναν ἄλλα».

Ἡ γραία μόλις εἶχε προλάβει νά μεταφέρει ἐπὶ τῶν ὤμων της, ἀπὸ τῶν φαράγγων καὶ δρυμῶν, ἀγκαλίδας τινὰς ξηρῶν ξύλων, ὅσαι μόλις θὰ ἤρκουν διὰ δυο εβδομάδας ἢ τρεῖς, καὶ βαρὺς ὁ χειμῶν ἐπέπεσε. Περί τὰ μέσα Δεκεμβρίου μόλις ἐπῆλθε μικρὰ διακοπὴ, καὶ δειλαὶ τινες ἀκτίνες ἡλίου ἐπεφάνησαν, ἐπιχρυσούσαι τὰς ὑψηλοτέρας στέγας. Ἡ θειά-Ἀχτίτσα ἐτρέξεν εἰς τὰ «ορμάνια», ἵνα προλάβῃ καὶ εἰσκομίση καυσόξυλα τίνα. Τὴν ἐπαύριον ὁ χειμῶν κατέσκηψεν ἀγριώτερος. Μέχρι τῶν Χριστουγέννων, ουδεμία ἡμέρα εὐδῖος, ουδεμία γωνία ουρανοῦ ορατὴ, ουδεμία ἀκτὶς ἡλίου.

Κραταῖος καὶ βαρὺπνοος βορρὰς, «χιονιστὴς», ἐφύσα κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς ἀγίας ἡμέρας. Αἱ στέγαι τῶν οἰκιῶν ἦσαν κατάφορτοι ἐκ σκληρυνθείσης χιόνος. Τὰ συνήθη παίγνια τῶν οδοῶν καὶ τὰ χιονοβολήματα ἐπαυσαν. Ὁ χειμῶν ἐκεῖνος δὲν ἦτο φιλοπαιγμων. Ἀπὸ τῶν κεράμων τῶν στεγῶν ἐκρέμαντο ὡς ὠριμοὶ καρποὶ σπιθαμιαῖα κρύσταλλα, τὰ δλοῖα οἱ μάγκαὶ τῆς γειτονίας δὲν εἶχον πλέον ὀρεξίν νά τρώγουν.

Τὴν ἐσπέραν τῆς 23, ὁ Γέρος εἶχεν ἐλθεῖ ἀπὸ το σχολεῖον περιχαρῆς, διότι ἀπὸ τῆς αὐριον ἐπαυον τὰ μαθήματα. Πρὶν ξε-κρεμάσῃ τὸν «φύλακα» ἀπὸ τῆς μασχάλῃς του, ὁ Γέρος πεινασμένος ἠνοιξε τὸ δουλάπι, ἀλλ' οὐδὲ ψωμὸν ἄρτου εὐρεν ἐκεῖ. Ἡ γραία εἶχεν ἐξέλθει, ἴσως πρὸς ζήτησιν ἄρτου. Ἡ ἀτυχῆς. Πατρῶνα ἐκάθητο ζαρωμένη πλησίον τῆς ἐστίας, ἀλλ' ἡ ἐστία, ἦτο σβεστή. Ἐσκάλιζε τὴν στάκτην, νομίζουσα ἐν τῇ παιδικῇ ἀφελείᾳ τῆς (ἦτο μόλις τετραετὴς τὸ πτωχὸν κοράσιον), ὅτι ἡ ἐστία ἐχει πάντοτε τὴν δυνατότητα νά θερμαίνῃ, καὶ ἄς μὴ καίῃ. Ἀλλ' ἡ στάκτη ἦτον υγρά. Σταλαγμοὶ ὕδατος, ἐκ χιόνος τακείσης ἴσως διὰ τινος λαθραίας καὶ παροδικῆς ἀκτίνος ἡλίου, εἶχον ρεῦσει διὰ τῆς καπνοδόχου. Ὁ Γέρος, ὅστις ἦτο ἐπταετὴς μόλις, ἔτοιμος νά κλαύσῃ, διότι δὲν εὐρίσκε ψυχίον τι πρὸς κορεσμόν τῆς πείνης του, ἠνοιξε τὸ μόνον παράθυρον, ἔχον τριῶν σπιθαμῶν μήκος.

Ὁ οἰκίσκος ὅλος, χθαμαλός, ἡμιφάτνωτος, μέ εἶδος σοφά, εἶχεν ὕψος δύο ἴσως ὀργυῶν ἀπὸ τοῦ ἐδάφους μέχρι τῆς οροφῆς.

Ὁ Γέρος ἀνεβίβασε σκαμνίον τι ἐπὶ τοῦ λιθίνου ερείσματος τοῦ παραθύρου, ἀνέβη ἐπὶ τοῦ σκαμνιοῦ, ἐστηρίχθη διὰ τῆς ἀριστερᾶς ἐπὶ τοῦ παραθυροφύλου, ἀνοικτοῦ, ἐστηλώθη μετὰ τόλμης πρὸς τὴν οροφήν, ἀνέτεινε τὴν δεξιάν, καὶ ἀπέσπασεν ἐν κρύσταλλον ἐκ τῶν κοσμοῦντων τοὺς «σταλασμούς» τῆς στέγῃς. Ἐρχισε ἅ το ἐκμυζᾶ βραδέως καὶ ἠδονικῶς, καὶ ἐδίδε καὶ εἰς τὴν Πατρῶναν νά φάγῃ. Ἐπειὼν τὰ κακόμοιρα.

Ἡ γραία-Ἀχτίτσα ἐπανήλθε μετ' ὀλίγον φέρουσα πρᾶγμα τι τυλιγμένον εἰς τὸν κόλπον της. Ὁ Γέρος, ὅστις ἐγνώριζεν ἐκ τῆς παιδικῆς του πείρας ὅτι ποτὲ ἀνευ αἰτίας δὲν ἐφοῦσκωναν οἱ κόλλοι τῆς μᾶμμης του, ἀναπηδήσας ἐτρέξεν εἰς τὸ στήθος της, ἐνέβαλε τὴν χεῖρα, καὶ ἀφήκε κραυγὴν χαράς. Τεμάχιον ἄρτου εἶχεν «οικονομήσει» καὶ τὴν

έσπεραν εκείνην ή καλή, καίτοι ολίγον αυστηρά, μάμμη, τις εΐδεν αντί ποίων εξευτελισμών, και διά πόσων εκλιπαρήσεων!

Και τί δέν ήθελεν ύποστή, προ ποίας θυσίας ήδύνατο νά: οπισθοδρόμηση, διά τήν αγάπην τών δύο τούτων παιδιών, τά όποια ήσαν δις παιδιά δι' αυτήν, καθόσον ήσαν τέκνα τοϋ τέκνου· της 'Εν τούτοις δέν ήθελε νά δεικνύη αύτοΐς μεγάλην άδυνα-μίαν καΐ «ήμερο μάτι δέν τους έδιδε». Έκάλει τον άρρενα «Γέρον», διότι είχε το όνομα τοϋ άληθοϋς γέρου της, τοϋ μακαρί-του μπάρμπα-Μιχαλιού, τοϋ όποιου τό όνομα τής έπόνει ν' άκούση ή νά προσφέρη. Το ταλαίπωρον το θήλυ το έκάλει Πατρώναν θωπευτικώς, καΐ ολίγον «σάν άρχοντοξεπεσμένη που ήτον», μή άνεχομένη ν' άκούη το Άργυρώ, το όνομα τής κόρης της, όπερ εδόθη ως κληρονομιά εις το ορφανόν, λεχοϋς θανού-οης εκείνης. Πλην τοϋ υποκορισμού τούτου, ουδεμίαν αλλην έ πιδεικτικην τρυφερότητα άπένεμεν εις τά δυο πτωχά πλάσματα, αλλά μάλλον πρακτικην αγάπην καΐ προστασίαν.

Ή ταλαίπωρος γραία έστρωσε διά τά δυο ορφανά, ίνα κοι-μηθώσιν, άνεκλίθη και αυτή πλησίον των, τοις ειπε νά φυσήσωσιν ύποκάτω τοϋ σκεπάσματος των διά νά ζεσταθούν, τοις ύπεσχέθη, ψευδομένη, άλλ' ελπίζουσα νά επαληθεύση, ότι αύριον ο Χριστός θά φέρη ξύλα και ψωμί και μίαν χύτραν κοχλάζουσαν επί τοϋ πυρός, και εμεινεν άϋπνος πέραν τοϋ μεσονυκτίου, αναλογιζομένη τήν πικράν τϋχην της.

Το πρωί, μετά τήν λειτουργίαν (ήτο παραμονή των Χριστουγέννων) ό παπά-Δημήτρης ,ο ενορίτης της,έπαρουσιάσθη αίφνης εις τήν θϋραν τοϋ πενιχρού οικίσκου.

-Καλώς ταδέχθης, της ειπε μειδιών. «Καλώς τάδέχθη» αυτή ! Και από ποίον έπερίμενε τίποτε ;

-Έλαβα ένα γράμμα διά σέ, Άχτίτσα, προσέθηκεν ο ιερεύς, τινάσσων τήν χιόνα από το ράσον και το σάλι του.

-Όρίστε, δέσποτα ! Και μακάρι εχω τή φωτιά, έπιθύρισε προς εαυτήν, ή το γλυκό και το ρακί νά τον φιλέσω ;

Ό ιερεύς άνέβη τήν τετράβαθμον κλίμακα και έλθών έκά-θισεν επί τοϋ σκαμνίου. Ήρεύνησε δε εις τον κόλπον του και εξήγαγε μέγαν φάκελλον μέ πολλάς και ποικίλας σφραγίδας και γραμματόσημα.

-Γράμμα, ειπες, παπά, έπανέλαβεν ή Άχτίτσα, μόλις τότε άρχίσασα νά έννοή τί της ελεγεν ο ιερεύς.

Ό φάκελλος, όν εΐχεν εξαγάγει από τοϋ κόλπου του, έφαίνετο ανοικτός από τό έν μέρος.

-Απόψε έφθασε τό βαπόρι, εἶπεν ὁ εφημέριος· εμένα μοῦ τό έφεραν τώρα, μόλις έβγαίνα από τήν έκκλησίαν.

Καί ένθεις τήν χεῖρα έσω τοῦ φακέλλου εξήγαγε διπλωμένον χαρτίον.

-Τό γράμμα είναι προς έμέ, προσέθηκεν, αλλά σέ αποβλέπει.

-Έμενα ; έμενα ; επανέλαβεν έκπληκτος ή γραία.

Ο παπα-Δημήτρης εξέδίπλωσε τό χαρτίον.

-Είδεν ο Θεός τον πόνον σου και σοῦ στέλλει μικράν βοή θείαν, εἶπεν ο αγαθός ιερεύς. Ὁ γυιός σου, σοῦ γράφει από την Ἀμερικήν.

-Ἀπ' την Ἀμέρικα ; ὁ Γιάννης! ο Γιάννης με θυμήθηκεν ; άνέκραξε περιχαρής, ποιούσα το σημείον του Σταυρού η γραία. Καί εἶτα προσέθηκε :Δόξα σοι ο Θεός !

Ο ιερεύς έβαλε τά γυαλιά του και έδοκίμασε ν' αναγνώση.

-Εἶναι κακογραμμένα, κ' εγώ δυσκολεύομαι να διαβάζω αὐταῖς της τζίφραις ποῦ έβγαλαν τώρα, αλλά θά προσπαθήσω-μεν να βγάλωμεν νόημα. Καί ήρχισε μετά δυσκολίας, καί σκον-τάπτων συχνά ν' αναγινώσκη :

«Παπά-Δημήτρη, το χέρι σου φιλώ. Πρώτον ερωτώ διά τό αἴσιον κτλ. κτλ. Εγώ λείπω πολλά χρόνια και δεν εἴξεύρω αὐτοῦ τι γίνονται, οὔτε αν ζουν ή απέθαναν.

Εἶμαι εις μακρυνόν μέρος, πολύ βαθειά, εις τον Παναμάν, και δεν εχω καμμίαν συγκοινωνίαν με άλλους πατριώταις πού ευρίσκονται εις την Αμερικην. Προ τριών χρόνων έντάμωσα τον (δεινά) και τον (δεινά), αλλά καί αυτοί έλειπαν χρόνους πολλούς, καί δέν εἴ-ξευραν τί γίνεται εις το σπίτι μας.

Εάν ζη ο πατέρας ή ή μητέρα μου, ειπέ τους νά με συγχωρήσουν, διότι διά καλό πάντα πασχίζει ὁ άνθρωπος καί εις κακό πολλαῖς φοραῖς βγαίνει. Ἐγώ αρρώστησα δυο φοραῖς από κακαῖς ασθένειες τοῦ τόπου εδῶ και έκαμα πολύν'καιρόν εις τά σπιτάλια. Τά ο,τι εἶχα καί δεν εἶχα επήγαν καί μόλις έγλύτωσα την ζωήν μου. Εἶχα υπανδρευθή προ δέκα χρόνων κατά τήν συνήθειαν τοῦ τόπου εδῶ, αλλά τώρα εἶμαι απόχηρος, καί άλλο καλλίτερον δέν ζητώ, παρά νά πιάσω ολίγα χρήματα νά έλθω εις τήν πατρίδα, αν προφθάσω τους γονεῖς μου νά μ' ευλογήσουν. Καί νά μήν έχουν παράπονο εις έμέ, διότι έτσι θέλει ὁ Θεός, καί δέν εἴμποροῦμε εμεῖς νά πάμε κόντρα. Καί νά μή βαρυνωμοῦν, διότι, αν δέν είναι θέλημα Θεοῦ, δέν μπορεί άνθρωπος νά προκόψη...Σοῦ στέλλω εδῶ έσωκλείστως ένα συνάλλαγμα έπ' ονόματι σου, νά υπογράψης ή άγιωσύνη σου, καί νά φροντίσουν νά τδ εξαργυρώσουν ο πατέρας ή ή μητέρα, εάν ζουν. Καί αν, ὁ μή γένοιτο,

είναι αποθαμμένοι, νά το εξαργύρωσης ή αγιωσύνη σου, νά δώσης εις κανέναν αδελφόν μου, εάν είναι αὐτοῦ, ή εις κανέν ανίψι μου καὶ εις άλλα πτωχά. Καὶ νά κρατήσης καὶ η αγιωσύνη σου, εάν οἱ γονεῖς μου είναι αποθαμμένοι, ἐν μέρος τοῦ ποσοῦ αυτού διά τα σαρανταλείτουργα...».

Πολλά ἔλεγεν ή επιστολή αὐτή καὶ ἐν σπουδαῖον παρέλι-πε. Δεν ανέφερε το ποσόν των χρημάτων, δι' ὅσα ἦτο ή συναλλαγματική. Ὁ παπα-Δημήτρης, παρατηρήσας το πράγμα, ἐξέφερε τήν εἰκασίαν, ὅτι ὁ γράψας τήν ἐπιστολήν, λησμονήσαν, νομίζων ὅτι εἶχεν ορίσει το ποσόν τῶν χρημάτων παραπάνω, ἐνό-μισε περιττόν νά το ἐπαναλάβη παρακατιών, διό καὶ ἔλεγε «τοῦ ποσοῦ αὐτοῦ».

Ἐν τούτοις ἀφατος ἦτο ή χαρά της Ἀχτίτσας, λαβούσης μετά τόσα ἔτη εἰδήσεις περί τοῦ υἱοῦ της.. Ὡς ὑπό τέφραν κοι-μώμενος ἀπό τόσων ἐτῶν ο σπινθήρ της μητρικῆς στοργῆς ἀνέ-θορεν ἐκ τῶν σπλάγχων εις τό πρόσωπόν της καὶ ή γεροντική, ρικνή, καὶ ἔρρυτιδωμένη ὄψις της ἠγλαῖσθη μέ ακτίνα νεότητος καὶ καλλονῆς.

Τά δύο παιδιά, ἀν καὶ δέν ἐνόουν περί τίνος ἐπρόκειτο, ι δόντα τήν χαράν τῆς μάμμης των, ἤρχισαν νά χοροπηδώσιν.

Ὁ κύρ - Μαργαρίτης δεν ἦτο ἰδίως προεξοφλητής, ή τοκιστής, ή ἔμπορος, ἦτον ὅλα αὐτά ομοῦ. Ἐνα φόρον επιτηδεύματος ἐπλήρωνεν, ἀλλ' ἔκαμνε τρεις τέχνας. Ἡ γραῖα-Ἀχτίτσα, εις φοβερὰν διατελούσα ἐνδειαν, ἔλαβε το παρά τοῦ υἱοῦ της ἀποσταλέν γραμμάτιον, ἐφ' οὔ ἐφαίνοντο γράμματα κόκκινα και μαῦρα, ἀλλά ἐντυπα καὶ ἀλλα χειρόγραφα, ἐξ ὧν δέν ἐνόει τίποτε οὔτε ο γηραιδς εφημέριος οὔτε αὐτή, καὶ μετέβη εις τό μαγαζὶ τοῦ κύρ-Μαργαρίτη.

Ὁ κύρ-Μαργαρίτης ἐρρόφησε δραγμίδα ταμβάκου, ἐτίνα-ξε τήν βράκαν του, ἐφ' ἧς ἐπιπτε πάντοτε μέρος ταμβάκου, κατε-βίβασε μέχρι τῶν οφρῦων τήν σκούφιαν του, ἔβαλε τά γυαλιά του, και ἤρχισε νά ἐξετάζη διά μακρῶν τό γραμμάτιον.

-Ἐρχεται ἀπ' τήν Ἀμέρिका ; εἶπε. Σ' ἐθυμήθηκε, βλέπω, ο γυιός σου. Μπράβο, χαίρομαι.

Εἶτα ἐπανέλαβεν :Ἐχει τον ἀριθμόν 10, ἀλλά δέν ξέρουμε τί εἶδους μονέ δα νά είναι, δέκα σελλίνια, δέκα ρούπιας, δέκα κολονάτα ή δέκα... Διεκόπη, παρ' ὀλίγον νά ἔλεγε «δέκα λίραις».

Νά φωνάξουμε το δάσκαλο, ἐμορμύρισεν ὁ κύρ-Μαρ-γαρίτης- ἰσως ἐκεῖνος ξεύρει νά το διάβαση. Τί γλώσσα νά είναι τάχα ;

Ὁ ἑλληνοδιδάσκαλος, ὅστις ἐκάθητο βλέπων τους παίζοντας το κιάμο εις παράπλευρον καφενεῖον, παρακληθεῖς μετέβη εις το μαγαζὶ τοῦ κύρ-Μαργαρίτη.

Είσήλθεν ορθός, δύσκαμπτος, έλαβε το γραμμάτιον, παρεκάλεσε τον κύρ-Μαργαρίτην νά του δανείση τά γυαλιά του καΐ ήρχισε νά συλλαβίξη τους λατινικούς χαρακτήρας.

Πρέπει νά είναι αγγλικά, είπεν, εκτός άν είναι γερμανικά. Από ποϋ έρχεται αυτό το δελτάριον ;

-Άπ' τήν Άμερικήν ; τότε θά είναι άγγλικόν. Και ταϋτα λέγων προσεπάθει νά συλλαβίση τας λέξεις : ten rounds sterling, άς έφερε χειρογράφους ή επιταγή.

-sterling, είπε' sterlingθά σημαίνη τάλληλον, πιστεύω. Ή λέξις φαίνεται νά είναι της αυτής ετυμολογίας, απεφάνθη δογματικώς. Καί επέστρεψε το γραμμάτιον εις χείρας τοϋ κύρ-Μαργαρίτη.Αυτό θά είναι, είπε, καΐ επειδή υπάρχει έπι της έπικε-φαλίδος ό άριθμός 10, θά είναι χωρίς άλλο γραμμάτιον διά δέ-κα τάλληρα.

Τό κάτω-κάτω, οφείλω νά σας είπω ότι δέν γνωρίζω από χρηματιστικά. Είς άλλα ημεΐς ασχολούμεθα, οΐ άνθρωποι των γραμμάτων.

Και τοϋτο ειπών, επειδή ήσθάνθη ψϋχος εις τό πλακόστρωτον και κατάψυχρον μαγαζεΐον τοϋ κύρ-Μαργαρίτη, επέστρεψεν εις τό καφενεΐον, ίνα θερμανθή. Ό κύρ-Μαργαρίτης είχεν αρχίσει νά τρίβη τας χείρας και κάτι έφαίνετο σκεπτόμενος.- Τώρα, τί τά θέλεις, είπε στραφείς προς την γραΐαν. Οί καιροί είναι δύσκολοι, μεγάλα κεσάπια. Νά το πάρω, νά σοϋ το εξαργυρώσω, ξέρω πως είναι σίγουρος ό παράς μου, ξέρω αν δέν είναι ψεύτικο ; Άπό κει κάτω, άπ' τον χαμένον κόσμον, περιμένεις αλήθεια!

Όλαις ή ψευτiais, ή καλπαζουνiais, από κειμας έρχονται. Γυρίζουν τόσα χρόνια οί σουρτουκήδες (με συγχωρείς, δεν λέγω τδν γιουό σου), εκεί που ψένει ο ήλιος το ψωμί καΐ δεν νοιάζονται νά στείλουν έναν παρά, ένα σωστον παρά, μοναχά στέλνουν παληόχαρτα. Έφερε δύο βόλταις περί το τεράστιον λογιστήριόν του και επανέλαβε :Και δεν είναι μικρό πράγμα αυτό, νά σε χαρώ, είναι δέκα τάλλαρα. Νά είχα δέκα τάλλαρα έγώ, παντρευόμouνα.

Εΐτα έξηκολούθησε :Μα τί νά σοϋ πώ ; σε λυπούμαι ποϋ είσαι καλή γυναΐκα, κ' έχεις και κείνα τά ορφανά. Νά κρατήσω έγώ ενάμισυ τάλλαρο διά τους κινδύνους ποϋ τρέχω, και για τά οχτώμισυ πλειά... Κα! για νάμαστε σίγουροι, μή γυρεύεις κολονάτα, νά σοϋ δώσω· πεντόφραγκα, για ναμαστε μέσα... Όχτώμισυ πεντόφραγκα λοιπόν ! Ά !... ξέχασα.... Τουναντίον , δεν είχε ξεχάσει· άπ' αρχής της συνεντεύξεως, αυτό έσκέπτετο.

-Ό συχωρεμένος ό Μιχαλιός κάτι έκανε νά μοϋ δΐνη, δεν θυμούμαι τώρα...

Και ἐπέστρεψεν εἰς τὸ λογιστήριόν του. Μα κ' ἐκεῖνος ὁ τελμπεντέρης ὁ γαμπρός σου, μοῦ ἔφαγε δύο τάλλαρα θαρρῶ... Καὶ ὠπλίσθη με τὸ πελώριον κατάστιχόν του. Εἶναι δίκη ὡς νὰ τὰ κρατήσω... εσένα, ὅσα σοῦ δώσω θὰ σοῦ φανοῦν χάρισμα.

Ἦνοιξε τὸ κατάστιχόν. Αἱ κατάπυκνοι καὶ μυροβολοῦσαι σελίδες τοῦ κατάστιχου τούτου ὁμοιάζον με πίονας αγρούς, με γῆν ἀγαθὴν. "Ὅ,τι ἐσπειρε τις ἐν αὐτῷ, ἐκαρποφόρει πολλαπλασίως. Ἦτο, ὡς νὰ ἔκοπτε τις τὰ φύλλα τοῦ δενδρυλλίου, ἐκάστοτε ὅτε ἐγίνετο ἐξόφλησις κονδυλίου τινός, ἀλλ' ἡ ρίζα ἐμενεν ὑπὸ τὴν γῆν, μέλλουσα καὶ! πάλιν ν' ἀναβλαστήσῃ.

Ὁ κύρ-Μαργαρίτης εὔρε παρευθὺς τοὺς δύο λογαριασμούς. Ἐννῆά καὶ δεκαπέντε μοῦ χρεωστοῦσεν ὁ μακαρίτης ὁ ἀντρας σου, εἶπε, καὶ δυο τάλλαρα δανεικὰ κ' ἀγύριστα ταῦ γαμπροῦ σου γίνονται...

Καὶ λαβὼν κάλαμον νὰ ἐκτελή τὴν πρόσθεσιν πρώτον καὶ τὴν ἀναγωγὴν τῶν ταλληρῶν εἰς δραχμάς, εἶτα τὴν ἀφαίρεσιν ἀπὸ τοῦ ποσοῦ τῶν δέκα γαλλικῶν ταλληρῶν. Κάνει νὰ σοῦ δίνω... ἤρχισε νὰ λέγῃ ὁ κύρ - Μαργαρίτης.

Τὴ στιγμὴ ἐκείνη εἰσήλθε νέον πρόσωπον.

Ἦτο ἔμπορος Συριανός, παρεπιδημὸν δι' υποθέσεις εἰς τὴν μικρὰν νῆσον. Ἀμα εἰσελθὼν διηθύνθη μετὰ μεγίστης ἐλευθερίας καὶ θάρρους εἰς τὸ λογιστήριον, ὅπου ἴστατο ὁ κύρ-Μαργαρίτης.

-Τί ἔχουμε, κύρ-Μαργαρίτη ; Τ' εἶν' αὐτὸ ; εἶπεν, ἰδὼν πρόχειρον ἐπὶ τοῦ λογιστηρίου τὸ γραμματίον τῆς πτωχῆς γραιίας.

Καὶ λαβὼν τοῦτο εἰς χεῖρας :

-Συναλλαγματικὴ δια δέκα ἀγγλικὰς λίρας ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴν, εἶπε καθαρὰ τῆ φωνῆ, ποῦ ευρέθη ἐδῶ ; Κάμνεις καὶ τέτοιες δουλειές, κύρ-Μαργαρίτη;

-Γιὰ δέκα λίραις! ἐπανέλαβεν αυθορμητῶς ἡ Ἀχτίτσα, ἀκούσασα ευκρινῶς τὴν λέξιν.

-Ναί, γιὰ δέκα ἀγγλικὰς λίρας, εἶπε καὶ πάλιν στραφεῖς πρὸς αὐτὴν ὁ Ἐρμουπολίτης. Μήπως εἶναι δικό σου;

-Μάλιστα.

Ἡ θεία Ἀχτίτσα, ἐν καταφάσει, ἔλεγε πάντοτε ναί, ἄλλα νῦν, ἠπόρει καὶ αὐτὴ πῶς εἶπε μάλιστα καὶ ποῦ εὔρε τὴν λέξιν ταύτην

-Γιὰ δέκα ναπολεόνια θὰ εἶναι ἴσως, εἶπε δάκνων τὰ χεῖλη ὁ κύρ-Μαργαρίτης

-Σοῦ λέγω διά δέκα ἀγγλικᾶς λίρας, επανέλαβε καί αὐθις ὁ Συριανός ἔμπορος. Παίρνεις ἀπό λόγια; Καί ἔρριψε δεύτερον μακρόν βλέμμα ἐπὶ τοῦ γραμματίου.

-Εἶναι σίγουρος παράς, ἀρζάν-κοντάν. σοῦ λέγω. Θά το ἐξόφλησης, ἢ το ἐξοφλώ ἀμέσως; Και ἔκαμε κίνημα διά νά ἐξαγάγη το χρηματοφυλάκιόν του.

-Μπορεῖ νά τό πάρη κανεῖς γιά ἐννέα λίραις.. γαλिकाῖς, εἶπε διστάζων ὁ κύρ-Μαργαρίτης.

-Γαλिकाῖς;... το παίρνω ἐγώ γιά ἐννέα ἀγγλικαῖς. Και στρέψας ὀπισθεν το φύλλον του χάρτου, εἶδε τήν ὑπο-γραφὴν, ἣν εἶχε βάλει ὁ ἀγαθός ἱερεὺς, παρέβαλεν αὐτήν μέ τό ὄνομα τό φερομενον ἐν τῷ κειμένῳ, καί τήν εὔρε σύμφωνον καί, ἀνοίξας τό χρηματοφυλάκιον, ἐμέτρησεν εἰς τήν χεῖρα τῆς θεῖα-Ἀχτίτσας καί προ τῶν ἐκθάμβων οφθοιλμῶν αὐτῆς ἐννέα στιλπνότατος ἀγγλικᾶς λίρας.

Καί ἴδοῦ διατί ἡ πτωχὴ γραῖα ἐφόρει τῆ ἡμέρα τῶν Χριστουγέννων καινουργή «ἀδολην» μανδηλαν, τὰ δέ δύο ὀρφανὰ εἶχον καθαρά ὑποκαμισάκια διά τὰ ἰσχνὰ μέλη των καί θερμὴν ὑπόδεσιν διά τους παγωμένους πόδας των.